

JASKOŁKA (62) *sb f*

jaskółka (55), **jastkołka** (5), **jaskułka** (2); jastkołka *SienLek* (5); jaskułka *Murm* (2).

Oba a jasne, o pochylone.

sg *N* jaskółka (32). ◇ *G* jaskółki (1). ◇ *A* jaskółkę (8). ◇ *I* jaskółką (1). ◇ *L* jaskółce (1). ◇ *pl N* jaskółki (14). ◇ *G* jaskółek (3). ◇ *A* jaskółki (1). ◇ *I* jaskółkami (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. zool. *Hirundo sp.* (*Rost*); ptak z rzędu wróblowatych o bardzo szybkim i zwinnym locie; *hirundo Murm, Mymer*¹, *Calag, Calep, Cn; cypselus Mącz* (61) : Słaká z fwą mátką gadáła/ Y z rádością powiádáła: Iż się z iáskołką złączyła/ W wieczną przyiaźń záslubiła. *BierEz* 03, Lv [3 r.], N [2 r.], 02 [2 r.], 03; *Murm* 86; *Mymer*¹ 25; Mała ieft w cieie Iáskołka, ale w fprawach fwogich miłterna *FalZioł* IV 24c, +4b, IV 24c [2 r.], 24d [3 r.], 26c; Czemu w gołębiu albo w Iáskołce y wniektorich ptacech żołci nie bywa. *GlabGad* E6; *RejWiz* 131; *RejZwierz* 126v [2 r.], aa3v; Krol [...] chciał żonę zábić/ która z láłki bogow przemieniła fie w Iáskołkę *BielKron* 49; *Mącz* 76d, 156d, 485d; Popioł z iátkołek palonych z miodem zmiefzawły/ gdy nim gárdło okláda/ wólki wrzod gárdłowy zbiera y leczy. *SienLek* 81v, 81v, 245v, Xxx2; *BielSpr* 49, 62v; *Calag* 428b; Wróble máią fwé domy/ iáskołki fwé máią Gniazdá/ gdzie dźiatki wychowywáią [*passer mvenit sibi domum, et turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos Vulg Ps* 83/4]. *KochPs* 126; *KlonŻal* B2 [2 r.], C3; *KochSob* 66; *Calep* 484b; Y. iáskołki ták: poki niebo grzeie/ Poki wesoła ziemiá rołkołsz dawa/ Szczebiecą w domiech/ giną gdy mroz wieie. *GrabowSet* Yv; *KmitaSpit* C3v; *GosłCast* 52; *KlonWor* 45.

W porównaniach (6): *RejWiz* 68v, 100; gdy fwych dobrich myfli vzywamy/ trzebá fie nam pilno wygilkáć/ ábychmy [...] nie miefzáli fie z myflámi fwemi iáko motyle po dzdzu/ álbo iáskołki wiefieni nád wodą. *RejZwierc* 103, 162v; Iáko wrobl vcieka/ iáko (też) iáskołká vlata/ ták zlorzeczenie nádáremnie nieprzyidzie [*Sicut avis est vagari, sicut hirundinis est volare sic maledictio gratis non veniet*] *BudBib Prov* 26/2; *KmitaSpit* A3.

W charakterystycznych połączeniach: w jaskółkę przekinąć się, przemienić się (2), przewierznąć się, wdać jaskółka (s)palona (3).

Przysłowia: *RejZwierz* 57v; Nie czyni iáko mowiá iedná iáskołká Wiofny. *CzechEp* 420.

Tákich się Pánow fztuczni pácholcy trzymáią: Ze im z wiátru przychodźi wóltyko/ ták mniemáią. Idą za fzczeńciem iáko Iáskołki zá látem *KlonWor* 55.

Zestawienia: »brzegna jaskółka« = *Cotyle riparia Boie. (Rost)* (1): *Hirundo riparia. eyn bachfwalm Brzegná yáfkulká. Murm* 86.

»domowa jaskółka« = *Hirundo rustica L. (Rost)* (1): Także/ gdzie też bywaią domowe Iáskołki/ Iuż y tám niebożátká nie wkuráią Płzczołki. *KlonWor* 45.

»morska jaskółka« = *Apus apus L. (Rost)*; jeżyk; *drepanis Calep; chelidon Cn* (1): *Drepanis – Morská caskołka* [!]. *hirundo marina. Calep* 324a.

»ziemna jaskółka« = *Cotyle riparia Boie. (Rost)* (1): z iátkołki paloney proch/ day z wodą pic temu/ co śliniogorz ma: á wólakże lepřza kthemu brzezołká/ tho ieft ziemna iátkołká/ która fye w brzegoch lągnie. *SienLek* 81v.

Personifikacja (1): Sáma namędrfza miŝtrzyni náтурá/ Vczy rzemięflá dowćipnego gburá/ [...] Murárzá vczy murowáć iáľkoľká *KlonFlis* E.

Przen: O człowieku (2): Tákżec náľze iáľkoľki/ kiedy ŝie zleciemy/ Cići pyći będą nići/ teź ŝobyemowimy. *RejZwierz* 126v; A my tu nędzne iáľkoľki chcemy wylátywáć z rozumy ŝwemi/ á grześć ŝobie gniazdá w pialku/ á domyľláć ŝie [*o tajemnicach Bóstwa*] więcey niźli nam należy *RejAp* 68v.

2. n-pers (1): a przedźią sthą nyewyáľtha myeľzkal Thomas Iáľkolka braxator sub iuramento deposuit. *LibMal* 1554/193.

Synonim: 1. zest.: »brzegna jaskoľka«, »ziemna jaskoľka«: *brzeźoľka*.

Cf JASTKOLICA

KCh